

30 AĞUSTOS RUHU

KOCATEPE'DEN DUMLUPINAR'A ZAFER ROTASI

KOCATEPE

DUMLUPINAR

Editörler

Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ

Prof. Dr. Arif KOLAY

Dr. Duygu ATEŞ

"Zafer, inananlarındır."

K. Atatürk

yaz

yayınları

30 AĞUSTOS RUHU

KOCATEPE'DEN DUMLUPINAR'A ZAFER ROTASI

Editörler

Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ

Prof. Dr. Arif KOLAY

Dr. Duygu ATEŞ

yaz
yayınları

2026

30 AĞUSTOS RUHU

Kocatepe'den Dumlupınar'a Zafer Rotası

Editör: Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ

ORCID NO: 0000-0003-3372-1034

Editör: Prof. Dr. Arif KOLAY

ORCID NO: 0000-0002-9315-1208

Editör: Dr. Duygu ATEŞ

ORCID NO: 0000-0002-7770-1900

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

ISBN 978-625-8926-51-4

Eylül 2026 - Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3

İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

30 AĞUSTOS RUHU

KOCATEPE'DEN DUMLUPINAR'A ZAFER ROTASI

Teşekkürler

Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı (ATAM)

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Rektörlüğü

Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörlüğü

Keramika Seramik

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Kültür ve İlim Topluluğu (KİLİT)

KÜTAHYA

TAKDİM

30 Ağustos Ruhunu Tarih Yazımının Işığında Yeniden Düşünmek

Tarihî dönüm noktaları, yaşandıkları dönemin askerî ve siyasî dengelerini değiştirmekle kalmaz; aynı zamanda milletlerin kolektif hafızasını, devletlerin kurumsal gelişimini ve gelecek tasavvurlarını şekillendiren kalıcı etkiler bırakırlar. Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin kesin zaferle sonuçlandığı Büyük Taarruz ve 30 Ağustos 1922 Başkomutan Meydan Muharebesi, bu bakımdan Türk askerî tarihinin en parlak başarılarından biridir. Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu mümkün kılan tarihî sürecin de en belirleyici safhasıdır. Kocatepe'de başlayan ve Dumlupınar'da kesin sonuç veren harekât, uzun bir hazırlık döneminin, üstün askerî planlamanın, güçlü siyasî liderliğin, etkili lojistik organizasyonun ve milletin topyekûn seferberliğinin ortak ürünüdür. Bu nedenle 30 Ağustos Zaferi, sadece bir meydan muharebesinin kazanılması olarak değil; millî egemenlik düşüncesinin, bağımsız devlet idealinin ve Türk milletinin ortak iradesinin tarih sahnesindeki en güçlü tezahürü olarak değerlendirilmelidir.

Büyük Taarruz, Türk tarihinin en fazla çalışılmış konularından biri olmasına rağmen, tarih araştırmaları açısından önemini korumaktadır. Bu durum, tarih yazımının statik bir bilgi alanı olmamasından ileri gelmektedir. Bir bilim dalı olarak tarih; yeni kaynakların, farklı metodolojik yaklaşımların ve değişen araştırma sorularının sürekli yeniden şekillendirdiği dinamik bir disipline sahiptir. Dolayısıyla Büyük Taarruz'u araştırırken 26–30 Ağustos 1922 tarihleri arasında cereyan eden askerî harekâtın kronolojisini yeniden inşa etmekle yetinilmez. Bu zaferi mümkün kılan askerî planlama, lojistik hazırlık, siyasî karar alma süreçleri, diplomatik gelişmeler, toplumsal seferberlik ve kolektif hafızanın oluşumu gibi birbirini tamamlayan çok katmanlı süreçler de yeniden değerlendirilir.

Büyük Taarruz'un araştırılmaya değer olmasının ilk nedeni, modern Türkiye'nin kuruluş sürecindeki belirleyici konumudur. Millî Mücadele'nin askerî safhasını kesin bir zaferle sonuçlandıran bu harekât, Anadolu'nun işgalden kurtuluşunu sağlamış; Lozan Barış Konferansı'nın diplomatik zeminini hazırlamış ve yeni Türk devletinin uluslararası meşruiyet kazanmasında belirleyici bir rol üstlenmiştir. Bu bakımdan Büyük Taarruz, hem askerî tarih

açısından, hem de siyaset tarihi, diplomasi tarihi ve devlet inşası çalışmalarının da temel inceleme alanlarından biri olmuştur.

İkinci olarak, Büyük Taarruz, askerî tarih yazımında strateji, harekât sanatı ve lojistik planlama bakımından da dikkat çekici bir örnek oluşturmaktadır. Harekâtın uzun süre gizlilik içerisinde hazırlanması, kuvvetlerin sevk ve idaresi, demiryolu ağının etkin kullanımı, ikmal sisteminin oluşturulması, aldatma ve nümayiş taarruzlarıyla düşmanın yanıltılması ve takip harekâtının kesintisiz biçimde yürütülmesi, çağdaş askerî tarih araştırmalarında üzerinde durulan temel konular arasında yer almaktadır. Günümüzde askerî tarih, muharebelerin sonuçlarının yanı sıra başarıyı mümkün kılan kurumsal kapasiteyi ve karar alma mekanizmalarını da incelemektedir. Bu nedenle Büyük Taarruz, modern harekât planlamasının tarihsel örneklerinden biri olarak önemini korumaktadır.

Üçüncü olarak, Büyük Taarruz üzerine yapılan araştırmalar, Milli Mücadele'nin yalnızca askerî liderler ve cephe komutanları üzerinden okunamayacağını göstermektedir. Son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar, ulaştırma altyapısı, lojistik organizasyon, sağlık hizmetleri, haberleşme sistemleri, yerel idarelerin katkıları, din adamlarının toplumsal mobilizasyondaki rolleri, kadınların ve sivil halkın destek faaliyetleri gibi daha önce görece ihmal edilmiş alanlara yönelmiştir. Böylece Büyük Taarruz, cephede savaşan ordusuyla kenetlenen bir milletin müşterek çabasının ürünü olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, uluslararası tarih yazımında giderek güçlenen "toplam savaş" ve "toplumsal seferberlik" perspektifiyle de uyumludur.

Dördüncü olarak, tarih yazımı açısından yeni arşiv belgeleri ve farklı kaynak grupları Büyük Taarruz'un yeniden değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Türk arşivlerine ek olarak İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan diplomatik belgeleri, askerî raporlar, istihbarat kayıtları, hatıratlar ve yerel arşiv malzemeleri, olayların farklı aktörler tarafından nasıl algılandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, tarihçilerin tek yönlü anlatılar yerine, karşılaştırmalı ve çok kaynaklı analizler yapmalarına da imkân sağlamaktadır. Günümüz tarihçiliğinde güvenilir tarih yazımının temel ilkelerinden biri olan çok perspektifli kaynak kullanımı, Büyük Taarruz araştırmalarını her geçen gün daha da zenginleştirmektedir.

Büyük Taarruz'un araştırılmaya değer olmasının bir diğer nedeni de kültürel bellek ve tarihsel miras açısından taşıdığı önemdir. Kocatepe'den Dumlupınar'a uzanan coğrafya, bir savaş alanı olmasından ziyade Türkiye

Cumhuriyeti'nin kuruluş hafızasının şekillendiği tarihî bir mekândır. Anıtlar, şehitlikler, savaş alanları, anma törenleri ve 30 Ağustos'un milli bayram olarak kutlanması, zaferin toplumsal hafızadaki sürekliliğini göstermektedir. Bu nedenle Büyük Taarruz araştırmaları, geçmişi anlamayı sağlamasının da ötesinde tarihî mirasın korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına önemli katkı sunmaktadır.

Büyük Taarruz uluslararası tarih yazımı bakımından da önem taşımaktadır. XX. yüzyılın ilk çeyreğinde gerçekleşen bu harekât, emperyal işgale karşı yürütülen bağımsızlık mücadeleleri içerisinde başarılı örneklerden biri olarak değerlendirilmektedir. Askerî zafer ile diplomatik başarı arasındaki ilişkinin açık biçimde görülebildiği bu süreç, ulus-devletlerin kuruluşu, savaş sonrası barış düzeninin şekillenmesi ve sömürgecilik karşıtı hareketlerin gelişimi bakımından uluslararası araştırmaların da dikkatini çekmektedir. Bu nedenle Büyük Taarruz, Türkiye tarihinin yanı sıra modern dünya tarihinin de önemli olaylarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Bütün bu nedenlerle Büyük Taarruz, geçmişte yaşanmış askerî bir zafer olmasının da ötesinde askerî strateji, siyasal liderlik, devlet inşası, toplumsal seferberlik, kültürel bellek ve uluslararası ilişkiler gibi farklı disiplinlerin kesişim noktasında yer alan çok boyutlu bir araştırma alanıdır. Her yeni belge, her yeni yöntem ve her yeni araştırma sorusu, bu tarihî dönüm noktasının daha derinlikli biçimde anlaşılmasına katkı sağlamakta; Büyük Taarruz'u hem Türk tarihçiliği hem de uluslararası tarih yazımı açısından canlılığını koruyan bir inceleme konusu hâline getirmektedir.

Büyük Taarruz üzerine bugüne kadar çok sayıda monografi, hatırat, resmî tarih çalışması ve akademik araştırma yayımlanmıştır. Bu literatür, harekâtın askerî seyri, komuta kademesinin kararları ve savaşın siyasî sonuçları hakkında önemli bir bilgi birikimi meydana getirmiştir. Bununla birlikte mevcut çalışmaların önemli bir bölümü, doğal olarak, Büyük Taarruz'u askerî operasyonun kronolojisi çerçevesinde ele almış; zaferi mümkün kılan lojistik hazırlıklar, ulaştırma altyapısı, diplomatik gelişmeler, propaganda faaliyetleri, yerel aktörlerin katkıları, dinî ve toplumsal mobilizasyon ile savaş alanlarının kültürel mirasa dönüşme süreçleri ise görece sınırlı biçimde incelenmiştir.

Elinizdeki eser, bu eksikliği gidermeyi amaçlayan disiplinlerarası bir yaklaşım benimsemektedir. Kitapta yer alan çalışmalar, Büyük Taarruz'u cephede kazanılmış bir askerî başarı olmasının ötesinde; siyasî liderlik, stratejik planlama, lojistik kapasite, kamuoyu yönetimi, diplomasi, yerel toplumsal

destek ve kolektif hafıza gibi birbirini tamamlayan unsurların ortak ürünü olarak değerlendirmektedir. Böylece eser, farklı disiplinlerden araştırmacıların özgün katkılarını ortak bir tarih yazımı perspektifinde buluşturarak, Büyük Taarruz literatürüne yeni kaynaklar, yeni sorular ve yeni yorumlar kazandırmaktadır. Bu yönüyle kitap, mevcut bilgileri tekrar eden bir bildiri derlemesi değil; Millî Mücadele araştırmalarının kapsamını genişleten bilimsel bir başvuru eseridir.

"30 Ağustos Ruhı" tarih yazımında nasıl okunmalıdır?

Kitabın başlığında yer alan **"30 Ağustos Ruhı"** kavramı, sadece millî duyguları ifade eden sembolik bir söylem olarak anlaşılmamalıdır. Aksine bu kavram, Büyük Taarruz'u mümkün kılan askerî, siyasî ve toplumsal dinamiklerin bütününe ifade eden tarihsel bir çerçeve olarak değerlendirilmelidir. Bu ruh; Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'nın stratejik liderliğini, Genelkurmay'ın uzun süreli harekât planlamasını, ordunun disiplinini, lojistik teşkilatın başarısını, Anadolu halkının fedakârlığını ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin temsil ettiği millî iradeyi aynı tarihsel bütün içerisinde bir araya getirmektedir.

Bu bakımdan 30 Ağustos Ruhı, tek bir muharebenin kazanılmasına indirgenemeyecek kadar kapsamlı bir tarihî olgudur. O, uzun hazırlıkların, ortak sorumluluğun, kurumsal kapasitenin ve toplumsal dayanışmanın zaferle sonuçlanan somut ifadesidir. Tarih yazımı açısından bu kavramın anlamı da burada yatmaktadır: Büyük Taarruz'u yalnızca askerî sonuçlarıyla değil, zaferi mümkün kılan bütün tarihsel süreçlerle birlikte okumak. Dolayısıyla **"30 Ağustos Ruhı"**, geçmişe yönelik romantik bir anlatıdan ziyade, tarihî olayların çok boyutlu analizine imkân veren analitik bir kavram olarak değerlendirilmelidir.

Sempozyum bildirileri çoğu zaman birbirinden bağımsız çalışmaların bir araya getirildiği derleme eserler niteliğindedir. Bu kitap ise, ortak bir tarihsel problem etrafında şekillenen araştırmaları sistematik bir bütünlük içerisinde bir araya getirmesi bakımından benzerlerinden ayrılmaktadır. Eserde yer alan çalışmalar, farklı konuları ele almakla birlikte, aynı temel soruya cevap aramaktadır: **Büyük Taarruz'u Mümkün Kılan Askerî, Siyasî Toplumsal Ve Kültürel Dinamikler Nelerdir ve Bu Zafer Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Sürecini Nasıl Şekillendirmiştir?**

Bu ortak araştırma eksenine sayesinde kitap, bildirilerin kronolojik sıralandığı bir sempozyum yayını olmanın ötesine geçmektedir. Liderlik, strateji, ulaştırma, lojistik, diplomasi, propaganda, yerel toplum, kültürel miras ve kolektif hafıza gibi birbirini tamamlayan araştırma alanları, aynı tarihsel olayın farklı boyutlarını açıklayan bütünsel bir çerçeve içerisinde sunulmaktadır. Ayrıca kitapta kullanılan arşiv belgeleri, diplomatik kayıtlar, TBMM zabıtları, askerî raporlar, süreli yayınlar, hatıratlar ve yerel tarih kaynakları, tarih yazımında çok kaynaklı ve karşılaştırmalı analiz yönteminin başarıyla uygulandığını göstermektedir.

Bu özellikleriyle eser, Büyük Taarruz'un askerî tarihine katkı sunmasının yanı sıra Millî Mücadele'nin siyasî tarihi, diplomasi tarihi, kültürel bellek çalışmaları ve savaş tarihi alanlarında yürütülen araştırmalar arasında disiplinlerarası bir köprü kurmaktadır. Dolayısıyla kitap, geçmiş anlatan bir yayın olmanın ötesindedir. Büyük Taarruz üzerine gelecekte yapılacak araştırmalar için de yeni metodolojik ve kavramsal açılımlar öneren bilimsel bir referans eser niteliği taşımaktadır.

Elinizdeki **30 Ağustos Ruhü: Kocatepe'den Dumlupınar'a Zafer Rotası** başlıklı eser, Büyük Taarruz'un yıldönümü münasebetiyle düzenlenen bilimsel sempozyumda sunulan bildirilerin hakem değerlendirmeleri ve editöryal süreçlerden geçirilerek yeniden düzenlenmiş hâlini bir araya getirmektedir. Kitabın temel amacı, Büyük Taarruz'u tek taraflı olarak askerî harekâtın seyri üzerinden incelemekle yetinmeyip, onu hazırlayan siyasî, askerî, diplomatik, ekonomik, sosyal ve kültürel süreçleri bütüncül bir tarih anlayışı içerisinde değerlendirmektir. Böylece okuyucu, zaferi mümkün kılan çok boyutlu dinamikleri farklı disiplinlerin sunduğu bakış açılarıyla birlikte takip edebilme imkânına sahip olmaktadır.

Millî Mücadele üzerine yapılan çalışmalar uzun yıllardır zengin bir literatür meydana getirmiştir. Bununla birlikte tarih araştırmaları, hiçbir zaman tamamlanmış bir alan değildir. Yeni arşiv belgelerinin gün yüzüne çıkması, farklı kaynak gruplarının birlikte değerlendirilmesi, yerel tarih çalışmalarının gelişmesi ve tarih yazımında metodolojik çeşitliliğin artması, Millî Mücadele'nin farklı yönlerinin yeniden ele alınmasına imkân vermektedir. Özellikle son yıllarda askerî tarih çalışmalarının muharebelerin kronolojisiyle sınırlı kalmayıp lojistik, ulaştırma, propaganda, diplomasi, toplumsal mobilizasyon, kültürel bellek ve miras çalışmaları gibi alanlarla birlikte değerlendirilmesi, Büyük Taarruz'un daha kapsamlı biçimde anlaşılmasını sağlamaktadır. Elinizdeki eser

de bu yaklaşımın bir ürünü olarak hazırlanmış; klasik askerî tarih perspektifini sosyal, kültürel ve siyasal tarih yöntemleriyle tamamlayan disiplinlerarası bir bakış açısını benimsemiştir.

Kitabın birinci bölümü, Büyük Taarruz'u mümkün kılan askerî, siyasî ve toplumsal hazırlık safhalarını farklı açılardan ele alarak zaferin arka planını bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır. Bu bölümde yer alan çalışmalar, Büyük Taarruz'un sadece 26–30 Ağustos 1922 tarihleri arasında gerçekleştirilen başarılı bir askerî harekât olmadığı; uzun süreli stratejik planlamanın, etkin liderliğin, güçlü lojistik altyapının ve toplumun farklı kesimlerinin ortak katkısıyla gerçekleştirilen kapsamlı bir millî seferberliğin sonucu olduğunu göstermektedir.

Bölümün ilk çalışması olan "**Millî Mücadelede Başkomandan Mustafa Kemal Paşa**" başlıklı bildirisinde **Sedef BULUT**, Mustafa Kemal Paşa'nın Millî Mücadele boyunca üstlendiği askerî ve siyasî liderliği, Başkomutanlık yetkisinin kullanılışı ve karar alma süreçleri çerçevesinde değerlendirmektedir. Çalışma, Büyük Taarruz'un başarısının askerî üstünlüğün yanı sıra; güçlü bir stratejik vizyon, etkin sevk ve idare anlayışı ile millî iradeyi ortak hedef etrafında birleştiren liderlik kapasitesinden beslendiğini ortaya koymaktadır.

Vahdettin ENGİN, "**Millî Mücadele Döneminde Batı Anadolu'daki Demiryollarının Önemi**" başlıklı çalışmasında, demiryolu ağının Millî Mücadele'nin askerî lojistiği açısından taşıdığı hayati rolü incelemektedir. Kuvvetlerin cepheye sevkî, mühimmat ve iâşe nakli ile harekâtın sürekliliğinin sağlanmasında demiryollarının üstlendiği stratejik işlev ayrıntılı biçimde analiz edilmekte; böylece modern savaşlarda ulaştırma altyapısının askerî başarı üzerindeki belirleyici etkisi somut veriler ışığında ortaya konulmaktadır.

Bölümün üçüncü çalışması olan "**Millî Mücadele Döneminde Batı Cephesinde Yunan Sansürü**" başlıklı bildirisinde **Feyza KURNAZ ŞAHİN**, savaşın cephede verilen silahlı mücadeleden ibaret olmadığını; bilgi, propaganda ve kamuoyu yönetimi alanlarında da yoğun bir mücadelenin yaşandığını göstermektedir. Yunan sansür uygulamalarını tarihî belgeler çerçevesinde değerlendiren çalışma, bilgi akışının kontrolü, psikolojik harp yöntemleri ve propaganda faaliyetlerinin Millî Mücadele'nin askerî ve siyasî boyutlarıyla nasıl iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır.

Ali SARIKOYUNCU ile **Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ** tarafından hazırlanan "**Millî Mücadele'de Kütahya'da Din Adamları**" başlıklı bildiri ise

yerel tarih çalışmalarının Millî Mücadele araştırmalarına sağladığı katkıyı göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Çalışmada, Kütahya'daki din adamlarının halkın bilinçlendirilmesi, millî direnişin desteklenmesi ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi yönündeki faaliyetleri incelenmekte; böylece Millî Mücadele'nin askerî birliklerle birlikte toplumun farklı kesimlerinin ortak çabasıyla yürütülen kapsamlı bir bağımsızlık hareketi olduğu vurgulanmaktadır.

Birinci bölümün son çalışması olan "**TBMM Hükümetinin Millî Mücadele Döneminde Askerî Araçlara Akaryakıt Tedarikine Yönelik Çabaları**" başlıklı bildirisinde **Gürsoy ŞAHİN**, savaş tarihinin çoğu zaman geri planda kalan lojistik boyutunu ele almaktadır. Büyük Taarruz öncesinde motorlu araçların harekât kabiliyetini sürdürebilmesi için yürütülen akaryakıt temin faaliyetleri üzerinden yapılan değerlendirme, modern savaşların başarısında ikmal sistemlerinin, tedarik zincirinin ve lojistik organizasyonun vazgeçilmez önemini ortaya koymaktadır. Böylece çalışma, askerî zaferlerin cephedeki taktik ve stratejik başarılarla bir bütün olarak, bunları destekleyen kurumsal kapasite ve lojistik hazırlıklarla mümkün olduğunu göstermektedir.

Birinci bölümde yer alan bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, Büyük Taarruz'un başarısını hazırlayan unsurların askerî planlama ile sınırlı olmadığı açıkça görülmektedir. Liderlik, ulaştırma altyapısı, propaganda faaliyetleri, toplumsal destek mekanizmaları ve lojistik hazırlık gibi birbirini tamamlayan unsurlar, zaferin arkasındaki kurumsal ve toplumsal organizasyonu görünür hâle getirmektedir. Bu yönüyle bölüm, Büyük Taarruz'u yalnızca bir meydan muharebesi olarak değil; devlet kapasitesi, stratejik yönetim ve millî seferberliğin başarıyla bütünleştiği çok boyutlu bir tarihsel süreç olarak değerlendiren güncel tarih yazımı anlayışına önemli katkılar sunmaktadır.

Kitabın ikinci bölümü, Büyük Taarruz'un hazırlık safhasını, harekâtın stratejik planlamasını ve zaferin askerî-diplomatik sonuçlarını farklı perspektiflerden ele alarak Millî Mücadele'nin son ve belirleyici aşamasını bütüncül bir çerçevede değerlendirmektedir. Bu bölümde yer alan çalışmalar, Büyük Taarruz'un birkaç gün içerisinde icra edilen başarılı bir askerî operasyonun ötesinde; uzun süreli siyasî hazırlıkların, isabetli stratejik kararların, etkin harekât planlamasının, aldatma ve yanıltma faaliyetlerinin ve uluslararası gelişmelerin birlikte şekillendirdiği kapsamlı bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

Bölümün ilk çalışması olan "**Büyük Taarruz'a Giden Süreçte Bilecik Mülakatının Önemi**" başlıklı bildirisinde **Taner BİLGİN**, Millî Mücadele'nin diplomatik safhalarından biri olan Bilecik Mülakatı'nı siyasî ve tarihî bağlamı içerisinde değerlendirmektedir. Çalışma, İstanbul Hükûmeti ile Ankara Hükûmeti arasındaki ilişkilerin niteliğini, İtilaf Devletlerinin beklentilerini ve Millî Mücadele liderliğinin izlediği siyasî stratejiyi analiz ederek Büyük Taarruz'a uzanan süreçte diplomasinin üstlendiği işlevi ortaya koymaktadır. Böylece askerî zaferi hazırlayan siyasî zemin ve karar alma mekanizmaları daha iyi anlaşılmaktadır.

Aslıhan KILINÇ, "**Sakarya Zaferinden Başkumandan Meydan Muharebesi'ne TBMM Gündemi ve Cepheye Dair Ele Alınan Konu Başlıkları**" başlıklı çalışmasında, Sakarya Meydan Muharebesi sonrasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gündemini askerî ve siyasî gelişmeler çerçevesinde incelemektedir. Meclis tutanakları ve dönemin resmî belgeleri ışığında yapılan değerlendirme, Büyük Taarruz öncesinde cephe hazırlıkları, askerî teşkilatlanma, mali kaynakların seferber edilmesi ve savaşın yönetimine ilişkin karar alma süreçlerini gözler önüne sermektedir. Çalışma, Millî Mücadele'nin askerî başarısının güçlü bir siyasal irade ve etkin meclis yönetimiyle desteklendiğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Bölümün üçüncü çalışması olan "**Büyük Taarruz ve Takip Harekâtı Stratejisi**" başlıklı bildirisinde **Ahmet ALTINTAŞ**, Büyük Taarruz'un planlanması ve uygulanmasında benimsenen stratejik yaklaşımı ayrıntılı biçimde ele almaktadır. Harekâtın hazırlık safhaları, kuvvetlerin konuşlandırılması, taarruz planının uygulanışı ve zaferin ardından gerçekleştirilen takip harekâtı askerî tarih perspektifiyle değerlendirilmekte; böylece Türk ordusunun kısa sürede kesin sonuç almasını sağlayan stratejik tercihlerin ve operasyonel planlamanın başarıdaki belirleyici rolü ortaya konulmaktadır.

Bölümün son çalışması olan, "**Büyük Taarruz'un Başarısında Nümayiş Taarruzunun Etkisi**" başlıklı çalışmasında, **Volkan MARTTİN**, harekât planının önemli unsurlarından biri olan nümayiş taarruzlarını askerî strateji açısından incelemektedir. Düşman kuvvetlerinin dikkatini farklı bölgelere yönlendirmeyi amaçlayan yanıltma faaliyetlerinin, ana taarruzun başarısına yaptığı katkı ayrıntılı olarak analiz edilmekte; böylece aldatma, gizlilik ve sürpriz ilkelerinin modern harekât planlamasındaki vazgeçilmez önemi somut örneklerle ortaya konulmaktadır. Çalışma, Büyük Taarruz'un başarısının

yalnızca kuvvet üstünlüğüne değil, aynı zamanda başarılı bir stratejik planlama ve etkili harekât tasarımına dayandığını göstermektedir.

İkinci bölümde yer alan çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, Büyük Taarruz'un başarısının uzun süreli stratejik hazırlıkların, doğru siyasi kararların, etkili askerî planlamanın, yanılma ve istihbarat faaliyetlerinin ve uluslararası gelişmelerin dikkatle yönetilmesinin bir sonucu olduğu açıkça görülmektedir. Bölüm, Millî Mücadele'nin son safhasını cephede verilen askerî mücadelenin yanı sıra; diplomasi, siyaset, strateji ve karar alma süreçlerini birlikte ele alan bütüncül bir tarih yazımı anlayışıyla değerlendirmektedir. Bu yönüyle ikinci bölüm, Büyük Taarruz'un askerî tarih kadar diplomasi tarihi, siyaset tarihi ve uluslararası ilişkiler bakımından da çok boyutlu bir araştırma alanı olduğunu ortaya koyarak eserin genel yaklaşımını tamamlamaktadır.

Kitabın üçüncü bölümü, Büyük Taarruz'un askerî ve siyasi sonuçlarının ötesine geçerek zaferin toplumsal hafızadaki yansımalarını, kültürel mirasa dönüşme sürecini ve millî kimliğin inşasındaki yerini ele almaktadır. Bu bölümde yer alan çalışmalar, Büyük Taarruz'u tarihî bir askerî başarı olarak değerlendirmekle sınırlı kalmayarak; kolektif belleği şekillendiren, millî birlik ve beraberlik düşüncesini güçlendiren ve Cumhuriyet'in kuruluş değerlerini gelecek kuşaklara aktaran yaşayan bir tarihî miras olarak yorumlamaktadır. Böylece eser, askerî tarih ile bellek çalışmaları, kültürel miras araştırmaları ve Cumhuriyet tarihi arasında güçlü bir bağ kurarak, Büyük Taarruz'un tarih yazımındaki çok boyutlu yerini ortaya koymaktadır.

Bölümün ilk çalışması olan "**Zafer'den Bayram'a 30 Ağustos**" başlıklı bildirisinde **Filiz ÇOLAK**, 30 Ağustos Zaferi'nin tarihî bir askerî başarı olmaktan çıkarak Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli millî bayramlarından biri hâline geliş sürecini incelemektedir. Çalışma, zaferin resmî anma törenleri, devlet politikaları ve toplumsal hafızadaki yeri üzerinden değerlendirilmesini sağlayarak, millî bayramların ortak tarih bilincinin oluşmasındaki işlevini ortaya koymaktadır. Böylece 30 Ağustos'un, Cumhuriyet'in temel değerlerini temsil eden müşterek bir hafıza mekânına dönüşme süreci tarihsel bir perspektifle ele alınmaktadır.

Sadık SARISAMAN, "**Anılarla Büyük Taarruz**" başlıklı çalışmasında, hatırat türündeki kaynakların Büyük Taarruz'un anlaşılmasındaki önemini değerlendirmektedir. Muharebeye katılan askerlerin, komutanların ve dönemin tanıklarının kaleme aldığı hatıralar üzerinden yürütülen inceleme, resmî

belgelerin sunduğu bilgileri bireysel tanıklıklarla tamamlamakta; savaşın insanî yönünü, cephe gerisindeki yaşanmışlıkları ve zaferin toplumsal etkilerini görünür hâle getirmektedir. Bu yönüyle çalışma, hatıratların kişisel anlatılar olmalarının da ötesinde tarih yazımının vazgeçilmez kaynak gruplarından biri olduğunu göstermektedir.

Bölümün üçüncü çalışması olan "**Atatürk'ün Trenle Yurt Seyahatleri**" başlıklı bildirisinde **Mesut ÇAPA**, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında gerçekleştirilen yurt gezilerini devlet-toplum ilişkileri ve millî bütünleşme süreci çerçevesinde ele almaktadır. Atatürk'ün tren yolculukları aracılığıyla Anadolu'nun farklı bölgeleriyle kurduğu doğrudan temas, Cumhuriyet reformlarının halka anlatılması, devlet otoritesinin güçlendirilmesi ve millî birlik düşüncesinin pekiştirilmesi bakımından değerlendirilmektedir. Böylece çalışma, Büyük Taarruz sonrasında kazanılan askerî başarının, Cumhuriyet'in kurumsallaşma sürecine nasıl dönüştüğünü göstermesi bakımından dikkat çekmektedir.

Bölümün son çalışması olan "**Büyük Taarruz Sahasının Kültürel İletişim Projesi**" başlıklı bildirisinde **Turan AKKOYUN**, Kocatepe'den Dumlupınar'a uzanan tarihî savaş sahasının kültürel miras perspektifiyle korunması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılmasına yönelik çalışmaları ele almaktadır. Büyük Taarruz'un gerçekleştiği coğrafyanın hem askerî tarih açısından hem de kültürel bellek, tarih eğitimi ve kültürel iletişim bakımından da önemli bir değer taşıdığı ortaya konulmakta; savaş alanlarının yaşayan tarih mekânları olarak değerlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Çalışma, tarihî mirasın korunmasının aynı zamanda millî kimliğin ve ortak tarih bilincinin güçlendirilmesine hizmet ettiğini göstermektedir.

Üçüncü bölümde yer alan çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, Büyük Taarruz'un etkilerinin savaş meydanındaki askerî başarıyla sınırlı kalmadığı; Cumhuriyet'in hafızasını, millî kimliği ve tarih bilincini şekillendiren uzun soluklu bir tarihsel mirasa dönüştüğü açıkça görülmektedir. Zaferin millî bayram olarak kurumsallaşması, hatıratlar aracılığıyla bireysel ve toplumsal hafızada yaşatılması, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında millî bütünleşme sürecine yaptığı katkılar ve savaş alanlarının kültürel miras olarak korunmasına yönelik çalışmalar, askerî tarihin bellek çalışmaları ve kültürel miras araştırmalarıyla ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu yönüyle üçüncü bölüm, Büyük Taarruz'u geçmişte yaşanmış bir askerî olay olarak değil, günümüzde de anlam üretmeye devam eden dinamik bir tarihsel

miras olarak ele almakta ve kitabın tarih yazımına kazandırdığı bütüncül yaklaşımı tamamlamaktadır.

Bu eserin en önemli özelliklerinden biri, farklı kaynak türlerini bir araya getirerek tarih yazımında bütüncül bir yaklaşım benimsemesidir. Arşiv belgeleri, resmî evrak, Türkiye Büyük Millet Meclisi zabıtları, diplomatik yazışmalar, askerî raporlar, süreli yayınlar, hatıratlar ve yerel tarih malzemeleri karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmiş; böylece Büyük Taarruz'un askerî, siyasî ve toplumsal boyutları çok yönlü olarak ele alınmıştır. Günümüz uluslararası tarih yazıcılığında önem kazanan çok kaynaklı analiz yöntemi, bu eserde yer alan çalışmaların ortak metodolojik zeminini oluşturmaktadır. Bu yönüyle kitap, mevcut bilgileri tekrar eden bir bildiri derlemesi olmaktan çok uzaktır. Farklı disiplinlerden gelen araştırmacıların özgün katkılarıyla zenginleşen bilimsel bir başvuru eseri niteliği taşımaktadır.

Uluslararası akademik yayıncılık anlayışı, tarihî olayları ulusal hafızanın bir parçası olmalarının ötesine, dünya tarihinin genel gelişimi içerisinde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Büyük Taarruz da sömürgecilik karşıtı bağımsızlık hareketleri, modern ulus-devletlerin kuruluş süreçleri ve XX. yüzyıl askerî düşüncesinin gelişimi bakımından uluslararası tarih araştırmalarında önemli bir yere sahiptir. Bu bakımdan kitapta yer alan çalışmaların Türkiye'deki araştırmacıların yanı sıra; askerî tarih, diplomasi tarihi, siyaset tarihi, savaş çalışmaları ve kültürel miras alanlarında çalışan uluslararası akademisyenler için de faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kocatepe'den Dumlupınar'a uzanan zafer yolu, askerî birliklerin takip ettiği bir güzergâhtır. Bu, zafer rotasıdır ve bağımsızlık iradesinin, millî egemenlik anlayışının ve çağdaş Türkiye'nin kuruluş felsefesinin somutlaştığı tarihi bir zafer yoludur. Bu rota üzerinde yaşanan gelişmeler, askerî başarı ile siyasî vizyonun, stratejik planlama ile toplumsal dayanışmanın birbirinden ayrılmaz olduğunu göstermektedir. Elinizdeki eser, bu tarihî süreci farklı yönleriyle ele alarak Büyük Taarruz'un yalnızca geçmişin bir konusu değil, günümüz tarih yazımı açısından da canlılığını koruyan önemli bir araştırma alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu kitabın hazırlanmasına özgün çalışmalarıyla katkı sunan kıymetli bilim insanlarına, bildirileri bilimsel ölçütler çerçevesinde değerlendiren hakemlere, sempozyumun gerçekleştirilmesinde emeği bulunan kurum ve kuruluşlara, editörler kuruluna ve yayın sürecinde görev alan bütün çalışma

arkadaşlarına teşekkür ederiz. Elinizdeki eserin, Büyük Taarruz ve Millî Mücadele araştırmalarına yeni perspektifler kazandırmasını, ulusal ve uluslararası akademik literatüre kalıcı katkılar sunmasını ve 30 Ağustos ruhunun bilimsel zeminde daha derinlikli biçimde anlaşılmasına vesile olmasını temenni ediyoruz.

Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Rektörü

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	V
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK

Emperyalizmin Sınırları: 30 Ağustos Dumlupınar Zaferi'nin Uluslararası

İlişkiler Kuramları Açısından Değerlendirilmesi..... 1

Doç. Dr. Sedef BULUT

Milli Mücadelede Başkumandan Mustafa Kemal Paşa 27

Prof. Dr. Vahdettin ENGİN

Milli Mücadele Döneminde Batı Anadolu'daki Demiryolların Önemi 51

Prof. Dr. Feyza KURNAZ ŞAHİN

Milli Mücadele Döneminde Batı Cephesinde Yunan Sansürü 61

Prof. Dr. Ali SARIKOYUNCU ve Prof. Dr. Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ

Milli Mücadele'de Kütahya Sancağı Din Adamları 99

Prof. Dr. Gürsoy ŞAHİN

TBMM Hükümetinin Milli Mücadele Döneminde Askerî Araçlara Akaryakıt

Tedarikine Yönelik Çabaları 139

İKİNCİ BÖLÜM

Prof. Dr. Taner BİLGİN

Büyük Taarruza Giden Yolda Bir Dönüm Noktası: Bilecik Mülakatı 171

Doç. Dr. Aslıhan KILINÇ

Sakarya Zaferinden Başkumandan Meydan Muharebesi'ne TBMM Gündemi

ve Ele Alınan Konu başlıkları.....189

Prof. Dr. Ahmet ALTINTAŞ

Büyük Taarruz ve Takip Harekatı Stratejisi.....205

Prof. Dr. Volkan MARTTİN

Büyük Taarruz'un Başarısında Nümayiş Taarruzunun Etkisi 231

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Prof. Dr. Filiz ÇOLAK

Zaferden Bayrama 30 Ağustos 251

Prof. Dr. Sadık SARISAMAN

Anılarda Büyük Taarruz 271

Prof. Dr. Mesut ÇAPA

Atatürk'ün Trenle Yurt Seyahatleri.....297

Prof. Dr. Turan AKKOYUN

Büyük Taarruz Sahasının Kültürel İletişim Projesi 323

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

BİRİNCİ BÖLÜM

Emperyalizmin Sınırları: 30 Ağustos Dumlupınar Zaferi'nin Uluslararası İlişkiler Kuramları Açısından Değerlendirilmesi

The Limits of Imperialism: An Evaluation of the August 30 Dumlupınar Victory from the Perspective of International Relations Theories

Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

skiziltoprak1@gmail.com

Giriş

Tarih bilimi, geçmiş olayları eleştirel yöntemlerle inceleyerek hem kolektif hafızanın oluşumuna hem de devletlerin siyasal kimliklerinin ve stratejik düşünce geleneklerinin anlaşılmasına da katkı sağlayan temel disiplinlerden biridir. Bu çalışma, Türk İstiklal Harbi'ni yalnızca ulusal bir bağımsızlık mücadelesi olarak değil, Birinci Dünya Savaşı sonrasında yeniden şekillenen uluslararası sistem içerisinde güç dengelerini etkileyen önemli bir tarihsel kırılma noktası olarak değerlendirmektedir. Çalışmanın odak noktasını oluşturan 30 Ağustos 1922 Dumlupınar Meydan Muharebesi, Anadolu'daki askerî mücadelenin belirleyici safhası olmasının yanı sıra, Sevr düzeninin sürdürülebilirliğini ortadan kaldıran ve yeni bir siyasal düzenin oluşumuna zemin hazırlayan stratejik bir dönüm noktası olarak ele alınmaktadır.

Çalışma, Türk Millî Mücadelesi'ni uluslararası ilişkiler disiplininin realist yaklaşımı ve dünya-sistemleri kuramı çerçevesinde analiz etmektedir. Realist perspektiften bakıldığında, savaş sonrasında İngiltere, Fransa, İtalya, Sovyet Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi büyük güçlerin Anadolu'ya yönelik politikaları, güvenlik, nüfuz alanı ve güç dengesi hesapları doğrultusunda şekillenmiştir. Dünya-sistemleri kuramı bağlamında ise Anadolu, merkez güçlerin siyasal ve ekonomik nüfuz alanına dönüştürülmek

30 AĞUSTOS RUHU

Kocatepe'den Dumlupınar'a Zafer Rotası

yaz
yayınları

YAZ Yayınları

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3

İscehisar / AFYONKARAHİSAR

Tel : (0 531) 880 92 99

yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com

ISBN: 978-625-8926-51-4

9 786258 926514